

1. Papel dos soviets entre febreiro e outubro de 1917

Os soviets eran consellos de obreiros, soldados e campesiños que xurdiron espontaneamente durante a Revolución de Febreiro de 1917. Convertéronse nun poder paralelo ao Goberno Provisional (situación de “dobre poder”). Mentres o Goberno Provisional defendía continuar na Primeira Guerra Mundial e manter a orde liberal, os soviets, influídos crecente polos bolxeviques, reclamaban “paz, pan e terra”. Co paso dos meses, especialmente tras o regreso de Lenin e as Teses de Abril, os bolxeviques gañaron maioría nos soviets clave (Petrogrado e Moscova), utilizándoos como base para organizar e lexitimar a Revolución de Outubro, na que derrubaron o Goberno Provisional e instauraron un poder soviético.

2. Tres consecuencias do Tratado de Versalles para Alemaña

- Perdas territoriais: cesión de Alsacia e Lorena a Francia, creación do corredor polaco e perda de colonias.
- Limitación militar: redución do exército a 100.000 homes, prohibición de aviación e armamento pesado.
- Reparacións económicas e “culpa de guerra”: Alemaña foi considerada responsable do conflito (artigo 231) e obrigada a pagar fortes indemnizacións, xerando crise económica e resentimento.

3. Impacto social da Gran Depresión nos EUA

A crise de 1929 provocou un enorme aumento do paro (ata arredor do 25%), pobreza xeneralizada e perda de fogares (desafuzamentos e barrios de chabolas chamados “Hoovervilles”). Houbo fame e dependencia de comedores sociais, caída do nivel de vida e incremento das desigualdades. Ademais, afectou especialmente a agricultores (Dust Bowl) e minorías, provocando migracións internas masivas e descontento social.

4. Obxectivos da política exterior nazi ata 1939

- Revisar o Tratado de Versalles: rearmamento, remilitarización de Renania (1936).
- Unificación dos territorios de fala alemá: Anschluss con Austria (1938) e anexión dos Sudetes tras os Acordos de Múnic.
- Expansión territorial cara ao leste (Lebensraum): intención de conquistar territorios en Europa oriental (Polonia, URSS).
- Estratexia de feitos consumados e apaciguamento: aproveitar a pasividade das democracias occidentais para expandirse sen oposición ata a invasión de Polonia en 1939, que desencadea a Segunda Guerra Mundial.

III. Tema (3 puntos)

A formación dos bloques e as primeiras crises da Guerra Fría (1945-1962). (3 puntos)

A Guerra Fría comezou tras a Segunda Guerra Mundial coa división do mundo en dous bloques: o occidental, liderado polos EUA, e o oriental, dirixido pola URSS. Entre 1945 e 1962 consolidouse esta bipolarización e producíronse as primeiras grandes crises.

A formación dos bloques produciuse en 1947, cando a Doutrina Truman e o Plan Marshall fixeron evidente a política de contención do comunismo por parte dos EUA, mentres a URSS respondeu coa súa propia organización do campo socialista, segundo a liña de Jdánov. A partir dese momento, Europa quedou dividida en dúas zonas de influencia, reforzadas coa creación da OTAN en 1949 e do Pacto de Varsovia en 1955. Esta división tamén se viu na Alemaña ocupada, que acabou separada en dous Estados: a República Federal Alemá e a República Democrática Alemá.

As primeiras crises da Guerra Fría foron o bloqueo de Berlín de 1948-1949, provocado pola reforma monetaria nas zonas occidentais, e a resposta dos occidentais coa ponte aérea, que fixo fracasar o bloqueo soviético. Despois estalou a guerra de Corea (1950-1953), que foi un conflito indirecto entre os dous bloques e mostrou que a rivalidade podía transformarse en guerra aberta noutros territorios. Máis tarde, a construción do muro de Berlín en 1961 simbolizou a división europea, e a crise dos misiles de Cuba en 1962 levou o mundo ao bordo dunha guerra nuclear.

En resumen, entre 1945 e 1962 formáronse dous bloques antagónicos e sucedéronse crises que demostraron a tensión permanente entre EUA e URSS, pero tamén a necesidade de evitar un conflito directo entre superpotencias.

1. Guerra civil en Rusia (1918–1921)

Foi o conflito armado que enfrontou, tras a Revolución bolxevique, ao Exército Vermello dos bolxeviques e ao Exército Branco, formado por monárquicos, liberais e outros opoñentes ao novo poder soviético. A guerra desenvolveuse en boa parte do antigo Imperio ruso e contou tamén coa intervención dalgúns potencias estranxeiras. A vitoria bolxevique consolidou o seu control político e permitiu avanzar cara á creación dun Estado soviético centralizado.

2. Hiperinflación na República de Weimar

A hiperinflación foi unha subida descontrolada e rapidísima dos prezos, provocada porque o goberno alemán imprimiu grandes cantidades de diñeiro para facer fronte ás súas obrigas e á crise económica. Como consecuencia, a moeda perdeu case todo o seu valor e os aforros da poboación arruinaron-se. Foi especialmente grave en 1923, cando os prezos se dispararon ata niveis absurdos.

3. New Deal e dous programas

O New Deal foi o conxunto de medidas aplicadas por Roosevelt desde 1933 para combater a Gran Depresión mediante a intervención do Estado na economía. Entre os seus programas destacaron as **obras públicas**, que crearon emprego e impulsaron a recuperación, e as **axudas á agricultura e á industria**, para reducir excedentes e estabilizar a produción. Tamén incluíu control dos bancos e medidas sociais como salarios mínimos e seguros de desemprego.

4. Fascismo italiano na década de 1920

O fascismo italiano caracterizouse polo anticomunismo, o nacionalismo extremo, o autoritarismo e o uso da violencia política. Mussolini chegou ao poder en 1922 tras a Marcha sobre Roma e, ao longo da década de 1920, foi desmantelando a democracia liberal para implantar unha ditadura de partido único. O réxime apoiábase nas milicias camisas negras, no culto ao líder e no control da vida política e social.

Tema (3 puntos)

A crise de 1929: causas estruturais, difusión e respostas internacionais

A crise de 1929 foi o derrubamento do sistema económico liberal tras o crack da bolsa de Nova York, pero as súas causas eran xa estruturais e viñan de antes: superprodución industrial e agraria, subconsumo, especulación financeira e un sistema bancario moi fráxil.

Causas estruturais

Durante os anos vinte, a produción medrou máis rápido ca capacidade de consumo da poboación, polo que se acumularon stocks e baixaron os beneficios empresariais. A isto sumouse a especulación bursátil, baseada na compra de accións a crédito, e un crédito excesivamente fácil que aumentou a burbulla financeira. Tamén contribuíu a desigual distribución da riqueza, que limitaba o consumo masivo e facía que a prosperidade fose aparente máis ca real.

Difusión da crise

A crise comezou nos EUA co crack da bolsa en outubro de 1929 e espallouse rapidamente ao resto do mundo debido ao peso da economía estadounidense e á dependencia financeira de moitos países dos seus créditos e investimentos. O afundimento do comercio internacional agravou a situación, porque moitos estados responderon con medidas proteccionistas e subida de aranceis, reducindo aínda máis o intercambio mundial. Así, a depresión converteuse nunha crise global, con caída da produción, desemprego masivo e quebra de empresas e bancos en moitos países.

Respostas internacionais

As respostas variaron segundo os países. Os máis afectados adoptaron o proteccionismo e políticas de intervención estatal para reactivar a economía, mentres que nos EUA o New Deal de Roosevelt marcou a resposta máis coñecida, baseada na intervención pública, as obras públicas e a regulación financeira. En Europa, a crise debilitou as democracias liberais e favoreceu o avance de solucións autoritarias e fascistas, especialmente en Alemaña. Na práctica, a crise puxo fin á confianza no liberalismo económico clásico e abriu paso a unha maior intervención do Estado na economía.

1. Importancia de Lenin na consolidación do poder bolchevique

Lenin foi a figura clave que deu dirección política e ideolóxica aos bolcheviques, especialmente coas Teses de Abril e a consigna de “todo o poder para os soviets”. Defendeu a saída da guerra, a repartición da terra e a toma do poder polos bolcheviques, o que permitiu a Revolución de Outubro e a creación dun novo Estado soviético. Durante a guerra civil consolidou ese poder mediante medidas autoritarias, a disciplina do partido e a represión dos opositores, baseando así o sistema que despois daría lugar á URSS.

2. Sociedade de Nacións e límites

A Sociedade de Nacións foi un organismo internacional creado tras a Primeira Guerra Mundial para garantir a paz, promover a cooperación entre Estados e resolver conflitos por vía diplomática. Porén, tivo límites moi graves: non contaba con exército propio nin mecanismos eficaces para impoñer as súas decisións, e ademais faltaron potencias decisivas como Estados Unidos. Esa debilidade fixo que fose incapaz de frear as agresións dos anos trinta, como a expansión de Xapón, Italia e Alemaña.

3. Tres efectos da crise de 1929 na economía mundial

A crise do 29 provocou a caída do comercio internacional, a diminución dos créditos e investimentos exteriores e o descenso xeral da produción industrial. Tamén aumentaron as falencias de bancos e empresas, o que estendeu a depresión a moitos países. En consecuencia, a economía mundial entrou nun período de forte recesión e desemprego masivo.

4. Características do nazismo como ideoloxía totalitaria

O nazismo foi unha ideoloxía totalitaria que sometía toda a vida política e social ao Estado e ao líder, Hitler, considerado o caudillo supremo. Defendía o nacionalismo extremo, o racismo e o antisemitismo, xustificando a suposta superioridade da “raza aria”. Tamén promovía o imperialismo e a expansión territorial, especialmente cara ao leste, baixo a idea de *Lebensraum* ou “espazo vital”.

Tema (3 puntos)

O Terceiro Mundo: definición, características e problemas estruturais tras a descolonización

O **Terceiro Mundo** foi o conxunto de países, na súa maioría recentemente independizados de Asia, África e América Latina, que quedaron fóra da órbita dos dous bloques da Guerra Fría e cun nivel de desenvolvemento económico e social moito menor ca o dos países industrializados.

Definición

O termo xurdiu na década de 1950 e acabou empregándose para referirse tanto aos países **non aliados** politicamente como, máis amplamente, aos países **subdesenvolvidos** ou periféricos. En sentido histórico, aparece ligado á descolonización e á situación dos novos Estados independentes tras 1945.

Características

Estes países tiñan, en xeral, unha economía pouco industrializada e dependente da exportación de materias primas, cunha forte presenza do sector agrario e baixa capacidade tecnolóxica. Tamén presentaban crecemento demográfico elevado, baixos niveis de renda, analfabetismo, problemas sanitarios e grandes desigualdades sociais.

Problemas estruturais

O principal problema estrutural foi a **dependencia económica** das antigas metrópoles e do mercado internacional, o que dificultaba un desenvolvemento autónomo. A iso engadíronse a falta de capital e de infraestrutura, a débil industrialización, a elevada débeda exterior e a inestabilidade política en moitos casos. Moitos destes Estados herdaron fronteiras artificiais, administracións fráxiles e conflitos étnicos ou territoriais que complicaron a consolidación nacional.

Redacción de exame

O Terceiro Mundo designa o conxunto de países, sobre todo de África, Asia e América Latina, que tras a descolonización quedaron fóra dos bloques da Guerra Fría e cun menor nivel de desenvolvemento. As súas principais características foron a economía atrasada e dependente, a escasa industrialización, o

predomínio agrário e os baixos níveis de vida. Entre os seus problemas estruturais destacaram a dependência exterior, a dívida, a falta de capital e infraestrutura, o forte crescimento demográfico e a instabilidade política, herdada em parte do colonialismo

1. A NEP e o seu obxectivo principal

A NEP, ou Nova Política Económica, foi unha política aplicada por Lenin desde 1921 para recuperar a economía soviética tras a guerra civil e o “comunismo de guerra”. Permitía certas prácticas de mercado, a pequena propiedade privada e o comercio de excedentes agrícolas, mentres o Estado mantiña o control da banca, a gran industria e o comercio exterior. O seu obxectivo principal foi **reconstruír a economía e consolidar o poder bolxevique** reducindo a tensión social no campo e na cidade.

2. Crise democrática da Europa de entreguerras

Durante o período de entreguerras, moitas democracias europeas entraron en crise pola inestabilidade política, a debilidade dos partidos liberais e o impacto das dificultades económicas e sociais tras a Primeira Guerra Mundial. A Gran Depresión de 1929 agravou esta situación e favoreceu o ascenso de réximes autoritarios e totalitarios en varios países. Así, a democracia quedou debilitada fronte ao medo ao comunismo, o descontento social e a demanda de orde e autoridade.

3. Dous efectos da caída de Wall Street sobre América Latina

A caída de Wall Street afectou con forza a América Latina porque moitas economías dependían das exportacións de materias primas aos EUA e do crédito exterior. Dous efectos claros foron a **caída das exportacións** e a **contracción do crédito e dos investimentos estadounidenses**, o que provocou crise económica e paro en numerosos países da rexión. En moitos casos, isto obrigou a buscar políticas de substitución de importacións e maior intervención do Estado.

4. Características do militarismo xaponés

O militarismo xaponés caracterizouse pola implantación dun Estado forte e autoritario, dominado polo exército e a disciplina social. Defendeu o nacionalismo agresivo, a censura, a persecución dos opositores e un sistema educativo controlado polo Estado. Tamén impulsou unha política imperialista en Asia, xustificada polo panasianismo e pola idea de expansión xaponesa no continente.

Tema (3 puntos)

A Segunda Guerra Mundial: economía de guerra, mobilización e impacto social. (3 puntos)

A Segunda Guerra Mundial converteuse nunha **guerra total**, na que toda a economía, a sociedade e a produción dos Estados quedou subordinada ao esforzo bélico. Isto supuxo a mobilización masiva da poboación, o control estatal da produción e un forte impacto sobre a vida civil.

Economía de guerra

Os gobernos organizaron a economía para fabricar armas, municións, vehículos e material estratéxico, desviando recursos da produción civil á militar. En países como os EUA, unha parte moi grande da economía foi destinada ao esforzo bélico, o que reduciu o desemprego e impulsou a industria. Tamén se aplicaron plans de produción centralizada, control de prezos e salarios e nacionalización ou supervisión de sectores clave.

Mobilización social

A guerra requiriu a mobilización de millóns de soldados, pero tamén de traballadores, mulleres e científicos, incorporados á produción e á investigación militar. As mulleres ocuparon empregos antes reservados aos homes, especialmente na industria, mentres os Estados reforzaron a propaganda, o racionamento e a disciplina social. Nos territorios ocupados tamén xurdiron movementos de resistencia, que participaron na loita contra o dominio nazi e fascista.

Impacto social

A poboación civil foi unha das máis afectadas pola guerra, con bombardeos, fame, desprazamentos forzosos e perda masiva de vidas. Millóns de persoas tiveron que abandonar os seus fogares, e moitas vivendas, infraestruturas e cidades quedaron destruídas ao remate do conflito. Ademais, o trauma humano foi enorme, porque as vítimas civís superaron en moitos casos as militares.

Redacción de exame

A Segunda Guerra Mundial foi unha guerra total na que os Estados organizaron toda a súa economía ao servizo da vitoria militar. A produción industrial orientouse a armas, vehículos e subministracións, mentres

se implantaban o control estatal, o racionamento e a planificación económica. A mobilización afectou a toda a sociedade: millóns de soldados foron chamados ao fronte, as mulleres incorporáronse masivamente ao traballo industrial e os científicos participaron no desenvolvemento de novas armas e tecnoloxías. O impacto social foi enorme, con mortos civís, desprazamentos, destrución e unha profunda crise humana en Europa e Asia

1. A Cheka e a represión bolxevique

A Cheka foi a policía política creada polos bolxeviques en 1917 para defender a Revolución e esmagar a oposición interna. Durante a guerra civil, aplicou unha dura política represiva contra contrarrevolucionarios, mencheviques, socialistas rivais e sospeitosos de colaborar cos Brancos. O seu papel foi decisivo na consolidación do novo poder, porque permitiu eliminar fisicamente ou neutralizar a resistencia ao réxime e instaurar un clima de control e temor.

2. Crise dos anos 30 no Reino Unido ou Francia

No Reino Unido, a crise dos anos 30 estivo marcada polo impacto da Gran Depresión, con paro e dificultade industrial, aínda que o sistema político se mantivo estable e o país abandonou o patrón ouro en 1931 para protexer a súa economía. En Francia, pola contra, a crise foi máis inestable no plano político e social, con gobernos febles, forte polarización e temor ao avance dos extremos, o que dificultou unha resposta eficaz á depresión. En ambos casos, a crise económica debilitou as democracias e alimentou a tensión social.

3. Significado de “autarquía” nos réximes totalitarios

A autarquía é unha política económica baseada na autosuficiencia, é dicir, na idea de producir dentro do propio país o máximo posible e reducir a dependencia do exterior. Nos réximes totalitarios, procuraba reforzar o control do Estado sobre a economía e preparala para a guerra, limitando as importacións e priorizando sectores estratéxicos. Na práctica, adoito implicaba escaseza, ineficiencia e gran intervención estatal.

4. Tres características do franquismo na súa etapa inicial

Na etapa inicial, o franquismo foi un réxime autoritario e persoalista, concentrado na figura de Franco, que acumulaba todo o poder político. Tamén se caracterizou polo anticomunismo e pola represión sistemática dos vencidos da guerra civil, con persecución, cárcere, exilio e control ideolóxico. Ademais, foi un réxime militarista e ultranacionalista, defensor da unidade de España, da exaltación da patria e da eliminación das autonomías

Tema (3 puntos)

A evolución da Guerra Fría entre 1962 e 1985: distensión, crises e reactivación da tensión.

A Guerra Fría entre 1962 e 1985 pasou por tres fases ben definidas: distensión, novas crises e reactivación da tensión. Tras a crise dos misiles de Cuba, as superpotencias procuraron limitar o risco nuclear, pero a partir de finais dos setenta a rivalidade volveu endurecerse.

Distensión

A crise de Cuba en 1962 fixo tomar conciencia a EUA e á URSS do perigo dunha guerra nuclear, polo que iniciaron unha etapa de maior entendemento. Nesa fase estableceuse o “teléfono vermello” entre Washington e Moscova e asináronse acordos para controlar a carreira armamentística. Tamén se buscou unha convivencia máis estable, aínda que sen desaparecer a competencia entre os bloques.

Crises do período

A distensión non eliminou os conflitos periféricos. A guerra de Vietnam mostrou que a rivalidade seguía activa fóra de Europa, e outros conflitos no Terceiro Mundo mantiveron a tensión internacional. A finais dos anos setenta, a invasión soviética de Afganistán en 1979 marcou un punto de inflexión e puxo fin ao clima de relaxación diplomática. Estes episodios demostraron que a Guerra Fría seguía sendo un enfrontamento global, aínda que indirecto.

Reactivación da tensión

Desde 1977 e, sobre todo, con Reagan a partir de 1981, produciuse un novo endurecemento da Guerra Fría. Os EUA responderon ao avance soviético co despregamento de misiles en Europa occidental e coa Iniciativa de Defensa Estratéxica, coñecida como “guerra das galaxias”. Ao mesmo tempo, a URSS mantivo

a súa presión militar e política en varios escenarios, o que reabriu a carreira de armamentos e elevou outra vez a tensión internacional.

Redacción de exame

Entre 1962 e 1985 a Guerra Fría evolucionou desde a distensión ata unha nova fase de tensión. A crise dos misiles de Cuba en 1962 fixo evidente o perigo dunha guerra nuclear e levou as superpotencias a buscar acordos e mecanismos de comunicación directa. Durante os anos sesenta e boa parte dos setenta produciuse unha relativa distensión, aínda que continuaron os conflitos periféricos, como Vietnam. A partir de 1979, coa invasión soviética de Afganistán, e sobre todo desde 1981 coa chegada de Reagan, a rivalidade volveu intensificarse con nova carreira de armamentos e maior confrontación política

1. Da Revolución de Febreiro á de Outubro

A Revolución de Febreiro de 1917 puxo fin ao tsarismo e deixou un **dobre poder** entre o Goberno Provisional e os soviets. O Goberno Provisional decidiu continuar na guerra e non resolveu os problemas de terra, pan e paz, polo que medraron o descontento e a influencia bolxevique. Lenin, coas Teses de Abril, deu aos bolxeviques un programa claro, e en outubro, co apoio dos soviets e de Trotski, tomaron o poder en Petrogrado.

2. Ascenso do nazismo, 1930-1933

O nazismo aproveitou a crise económica e política da República de Weimar para gañar apoio electoral a partir de 1930, converténdose nunha forza decisiva no Reichstag. A propaganda de Hitler, a violencia das SA e o medo ao comunismo reforzaron o seu crecemento. Finalmente, en xaneiro de 1933, Hindenburg nomeou a Hitler chanceler, o que abriu o camiño á ditadura nazi.

3. Tres consecuencias internacionais da crise do 29

A crise provocou a caída do comercio mundial e a retracción do crédito e dos investimentos internacionais. Tamén estendeu a Gran Depresión a moitos países dependentes da economía estadounidense. Ademais, debilitou as democracias liberais e favoreceu o ascenso de réximes autoritarios en Europa e noutras partes do mundo.

4. Características da ONU no seu nacemento

A ONU naceu tras a Segunda Guerra Mundial para substituír a Sociedade de Nacións e evitar novos conflitos internacionais. Foi creada co acordo das grandes potencias vencedoras –EUA, URSS, Reino Unido, China e Francia– e baseouse na cooperación entre Estados soberanos. No seu orixe quixo ser unha organización universal para manter a paz, promover a seguridade colectiva e fomentar a colaboración internacional

Tema (3 puntos)

Os fascismos europeos: orixes, características comúns e diferenzas entre Italia e Alemaña

O fascismo europeo xurdiu no contexto de posguerra, coa crise das democracias liberais, o medo ao comunismo, a violencia política e o malestar social e económico tras a Primeira Guerra Mundial. Italia foi o primeiro caso, e logo o modelo adaptouse con maior radicalización en Alemaña.

Orixes

En Italia, o fascismo naceu da frustración pola “vitoria mutilada”, da crise económica e do medo á revolución socialista. En Alemaña, o nazismo aproveitou a humillación do Tratado de Versalles, a crise da República de Weimar e, sobre todo, a Gran Depresión para chegar ao poder. En ambos casos, estes movementos presentáronse como unha alternativa á democracia liberal e ao marxismo.

Características comúns

Ambos os dous réximes foron **totalitarios**, é dicir, buscaron controlar a política, a sociedade e a cultura baixo a autoridade dun líder único e dun partido único. Defendían o nacionalismo extremo, o anticomunismo, o antiliberalismo, o militarismo e o uso da violencia contra os opositores. Tamén empregaron a propaganda, a mobilización das masas e o culto ao líder para reforzar o seu poder.

Diferenzas entre Italia e Alemaña

A diferenza principal é que o fascismo italiano puxo máis énfase no Estado e na unidade nacional, mentres que o nazismo alemán fixo da **raza** e do antisemitismo un elemento central da súa ideoloxía. En Italia, o racismo non foi inicialmente o núcleo do réxime, e a súa relación coa Igrexa católica acabou sendo máis acomodaticia. En Alemaña, pola contra, o nazismo desenvolveu unha política racial radical, con persecución dos xudeus e obxectivos expansivos cara ao leste baseados no *Lebensraum*.

Redacción de exame

Os fascismos europeos apareceron tras a Primeira Guerra Mundial nun contexto de crise social, medo ao comunismo e debilitamento da democracia liberal. Tiñan en común o totalitarismo, o partido único, o culto ao líder, o nacionalismo extremo, o militarismo e a represión da oposición. Aínda así, Italia e Alemaña presentaron diferenzas importantes: o fascismo italiano centrouse máis no Estado e no nacionalismo, mentres o nazismo alemán fixo do racismo e do antisemitismo o eixo fundamental da súa ideoloxía